

УДК 615.1(092)

ТЕТЯНА ГАРНИК: «НАЙВИЩА ТЕХНОЛОГІЯ – САМА ПРИРОДА»

■ С. М. Тернова, журналіст газети «Ваше здоров'я»

■ м. Київ

Лікар, який знає класичну медицину, стоїть на одній нозі, а той, який володіє ще й нетрадиційною – на двох. Навряд чи хтось заперечуватиме цю мудрість на зламі тисячоліть, коли світ визнав: єдино вірний підхід до лікування людини – холистичний. Але шлях до цього розуміння проліг через велику пустелю забуття медицини, яка опиралася на силу природи. З часом ренесансом займалися ентузіасти, які відроджували народні традиції, популяризували альтернативні методи лікування, сприяли їх науковому вивченню і офіційному визнанню. Серед тих, хто присвятив себе цій нелегкій справі в Україні – моя співрозмовниця, экс-директор ДП «Комітет з питань народної і нетрадиційної медицини», завідувачка кафедри фітотерапії, гомеопатії та біоенергоінформаційної медицини ПВНЗ «Київський медичний університет», доктор медичних наук, професор, член Міжнародної європейської академії натуропатичної медицини, науковий експерт комісії фітопрепаратів та гомеопатичних лікарських засобів Державного експертного центру МОЗ України, экс-експерт з питань народної і нетрадиційної медицини ВООЗ, экс-головний позаштатний спеціаліст МОЗ України за спеціальністю «Народна і нетрадиційна медицина» **Тетяна Петрівна Гарник.**

ВЗ. Тетяно Петрівно, як сталося, що Ви, «класичний» лікар, якого навчали в атмосфері повного неприйняття народної і нетрадиційної медицини, настільки зацікавилися нею?

До того спонукало саме життя. Як і до вибору професії взагалі. Мій батько працював сільським лікарем у віддаленому селі Запорізької області. В одній половині хати був ФАП, де він приймав хворих, у другій мешкала вся наша родина. Тому ми з молодшим братом обрали медицину, яка по суті стала нашим «рідним домом». Приклад самовідданої роботи батька був «стартом» мого вибору, його продовженням стала прочитана книга Миколи Амосова – після неї я мріяла стати кардіохірургом. З цим наміром і вступила до медінституту. Однак доля розпорядилася інакше – після закінчення вузу я працювала дільничним лікарем, пізніше захопилася гастроентерологією. Теорія, яку доводилося вивчати, не відступала від класичних методів, а от практика внесла свої корективи. Пам'ятаю своє перше знайомство з дивом народної медицини. Коли до мене на прийом потрапили декілька хворих з однаковим діагнозом, я призначила їм лікування за

схемою, яка тоді була рекомендована. Та минуло не так багато часу як один з них прийшов на повторний прийом і ендоскопічна діагностика засвідчила, що у нього не просто найкращі, а вражаючі результати лікування, порівняно з іншими пацієнтами. Я «запідозрила», що він лікується ще десь, можливо, іншими препаратами. Поцікавилася і була вражена відповіддю – виявляється, він за порадою травника вживав настій парила звичайного. Тоді я навіть не чула про цю рослину. Але професійна цікавість взяла гору. Почала вишукувати літературу про цілющі трави (а її тоді було обмаль), цікавитися цією темою. І коли вже закінчувала клінічну ординатуру, обрала цю тему для свого наукового звіту – керівник, можливо, і здивувався, але не заперечував. А потім, поступово накопичуючи знання, почала частіше призначати фітозбори хворим, яких лікувала. Особливо знадобилися ці знання після аварії на ЧАЕС, коли хворі, які отримали певну дозу опромінення, тяжко піддавалися класичному лікуванню тих недуг, які їм визначали як офіційний діагноз. А от у разі доповнення такого лікування відповідними рослинними засобами, вдавалося досягати значних зрушень у стані їх здоров'я.

Тож відкривши для себе світ фітотерапії (при цьому не полишаючи гастроентерологію), я так і не змогла закрити цю невичерпну книгу – читаю її все життя.

ВЗ. І не лише читаєте, а і вносите свої рядки..

Глибше я почала займатися цією проблемою вже коли очолила кафедру фітотерапії медичного інституту УАНМ, куди мене запросили у 1992 році на посаду декана і помічника ректора з навчальної роботи, а у 1993 році, 24 березня там організували згадану кафедру. Ми створили вечірній факультет – всі, хто бажав навчатися (навіть студенти інших медичних вузів) могли пройти підготовку з фітотерапії, гомеопатії, інших народних і нетрадиційних методів. У 1994 році ми почали викладати фітотерапію нашим студентам (не лише теоретично, а й у польових умовах), тоді таку практику проходили лише майбутні фармацевти і аж ніяк не лікарі. Також створили курси для вже дипломованих лікарів – на той час це також було новиною, яка, до речі, викликала надзвичайну цікавість і велику кількість охочих вивчати лікувальну силу рослин. Можна сказати, що цей період став своєрідним Ренесансом української народної медицини. Почала з'являтися цікава література, до досліджень залучилися науковці. Я також співпрацювала з ученими Київського університету імені Т. Г. Шевченка, проводила наукові дослідження, щоб ніхто не міг дорікнути, що мої висновки щодо ефективності фітопрепаратів ґрунтуються не на доказовій медицині. Адже статистика, як кажуть, найвпертіша річ.

Водночас народна і нетрадиційна медицина отримала визнання і підтримку на офіційному рівні. У 1991 році було створено відповідну Асоціацію, а потім і медичний інститут Асоціації, де майбутнім лікарям викладали окрім класичних, фундаментальних дисциплін, основи гомеопатії, мануальної терапії, фітотерапії, рефлексотерапії тощо. До речі, приватний вищий навчальний заклад «Київський медичний університет» і досі залишається єдиним на теренах СНД і Східної Європи ВНЗ, де готують лікарів, які володіють методами офіційної, народної, нетрадиційної медицини. З часом у 1998 році відповідні кафедри утворилися і в інших медичних інститутах та у 1999 році вони запрацювали на повну силу. Відбулося багато напрацювань і у галузі законодавства – після прийняття у 1998 році Указу Президента про реорганізацію народної медицини. Згодом у штатні нормативи МОЗ було введено посаду «лікар з народної і нетрадиційної медицини».

ВЗ. Створення Комітету НІНМ при МОЗ було логічним продовженням такої державної політики?

Безперечно. Аналогічний Департамент на теренах СНД є лише в Грузії та Казахстані і створені вони за нашим зразком. Я очолила Комітет у 1999 році, коли на посаді міністра охорони здоров'я була Раїса Василівна Богатирьова, а заступником – Віталій Федорович Москаленко. І ми відчували їх підтримку в усіх починаннях, як і турботу про те, щоб у цій царині були впорядковані всі аспекти. Нині Україна може похвалитися напрацьованою законо-

давчою базою щодо урегулювання галузі НІНМ – у 2005 році ВООЗ рекомендувала її регламентуючі документи як взірць для вивчення ще 50-м країнам.

ВЗ. Кажуть, успіхи даються тяжко, а проблеми набігають легко. Ви бачите навколо більше прихильників народної медицини чи скептиків?

Народній медицині люди довіряли і тоді, коли вона була у підпіллі, довіряють і нині. Особливо приємно, коли відчуваю таку підтримку від людей у білих халатах. Коли на курси спеціалізації з НІНМ приходять хірурги, урологи, анестезіологи, акушер-гінекологи, дерматологи (такі престижні і успішні нині спеціальності) і я запитую, що спонукало їх вивчати нетрадиційні методи, вони відповідають: «Того, що ми знаємо, замало для успішного лікування, стандарти класичної медицини не досягають повного зцілення, оздоровлення як превентивного, так і у період медичної реабілітації». Та, переконана, найбільше ці методи потрібні лікарям загальної практики, які рано чи пізно зрозуміють: найкраща профілактика, за яку вони відповідають – це здоровий спосіб життя пацієнта і підтримувальна терапія, передусім за допомогою натуропатичних засобів та методів. На жаль, всі програми навчання майбутніх лікарів розраховані на те, щоб вивчати патологію, а не на те, як зберегти здоров'я. Народна і нетрадиційна медицина сповна заповнить цю нішу. А щодо скептиків, я сприймаю їх погляди спокійно. Це – прояв життя, у якому неодмінно буде чорне і біле, Інь і Янь. Переконуємо, доводимо.

ВЗ. А найкращий суддя – життя ?

Так. І воно повертає нас до першоджерел. Гіппократ, якого класична медицина визнає своїм батьком, володів не лише скальпелем, а й мистецтвом масажу, був добре обізнаний на медичній астрології, у діагностиці застосовував типи конституції, призначав хворим водні процедури, обкурювання, порошки із мінералів та спалених органів тварин, рослинні олії, настої на вині та понад 200 цілющих трав. Тоді все це вважалося традиційним лікуванням. Відкриття ери антибіотиків та інші здобутки медичної науки дійсно змінили медицину, вивівши в зеніт слави сучасні методи лікування. Та на жаль, вони не врятували людство, яке нині потерпає від епідемій хронічних неінфекційних хвороб, резистентності до антимікробних і протівірусних препаратів, прогресуючої коморбідності внутрішніх захворювань, поліпрагмазії, алергізації до фармакологічних ліків аж до виникнення медикаментозної недуги, від якої вмирають тисячі людей. І якщо раніше перед лікарем поставало питання «чим лікувати», то сьогодні йому доводиться розв'язувати не менш складне завдання: як «вести» хворого, коли вже використано найсучасніший арсенал ліків, а очікуваного ефекту не досягнуто. Тож нині наука – у пошуку інших терапевтичних підходів, спрямованих на індивідуалізацію лікування, його максимальну безпечність та природність. У зв'язку з цим змінюються підходи навіть у сучасній фармації – виробники ліків активно по-

повнюють перелік своєї продукції препаратами рослинного походження, гомеопатичними засобами тощо. Система охорони здоров'я також повертається обличчям до природних методів профілактики, реабілітації, комплексного лікування хронічних патологій. ВООЗ чітко визначила місце і значення комплементарної медицини як одного з найважливіших ресурсів служби первинної медико-санітарної допомоги, яка сприяє її доступності та поліпшенню здоров'я населення.

ВЗ. Чомусь прийнято вважати, що застосування альтернативної медицини – то від бідності...

Тоді декілька прикладів. На початку нинішнього століття, за даними ВООЗ, 65 % населення розвинених країн вдавалися до лікування цими методами (48 % – в Австралії, 70 % – у Канаді, 42 % – у США, 38 % – у Бельгії, 75 % – у Франції, 40 % – у Швейцарії). Показовим є приклад США, де із матеріальним благополуччям населення, і з розвитком сучасної медицини все гаразд. У 1990 році там провели дослідження, результати якого стали несподіваними для американської громадськості: 1/3 жителів США застосовують методи НІНМ. Кількість щорічних візитів до таких фахівців виявилася на 37 млн. більшою, ніж до офіційних лікарів, і вона невинно збільшувалася з кожним роком. У 2004 році вартість послуг у цьому секторі становила 30 млрд доларів і 80 % цієї суми американці сплачували з власної кишені. Тож Конгрес США створив Національний Центр комплементарної та альтернативної медицини з бюджетом у 2006 році 122 млн. доларів, які були інвестовані у різні програми з наукових досліджень у галузі НІНМ, вивчення можливостей інтеграції цих методів у національну систему охорони здоров'я. Понад 60 % медичних шкіл США навчають альтернативній медицині, 70 % сімейних лікарів та 80 % студентів-медиків також її вивчають, 67 % медичних установ пропонують хоча б один із таких методів.

У світі вже нікому не потрібно доводити, що НІНМ – це невід'ємна частина холистичної медицини, що її методи повинні бути предметом наукових досліджень. І, якщо такі дослідження підтримуються і фінансуються державою, це – благо для здоров'я нації.

ВЗ. А чи не здається Вам, що українці більше прихильні до надбань сучасної медицини з її новітніми технологіями, які їм менш доступні, а отже і приваблюють як панацея?

По-перше, це не панацея. По-друге, це хибний шлях – акцентувати увагу лише на лікуванні, і аж ніяк не на проблемі збереження здоров'я. Тобто ми нарощуємо нові й нові можливості медицини, а хвороб дедалі більше. Як розірвати замкнене коло? Як забезпечити перебування людини у стані здорового тіла і здорового духу? Мабуть, відповіді на ці питання виходять за межі компетенції класичних методів і криються у філософії комплементарної медицини, яка не відриває людину від природи, а повертає у русло життя за її законами. Які б технології людство

не створило, воно не перевершить у цьому природу, яка є найвищою технологією. Людина лише копіює її, наскільки вдало – судить самі. Наскільки науковий прогрес просуває людство вперед, настільки він виснажує його. Чим швидше ми технологічно розганяємося і біжимо від природи, тим більшу помилку робимо. Це чи не найбільше стосується медицини. Свого часу (три тисячі років тому) Асклепій сказав: спочатку слово, потім рослина, потім – ніж. А німецький лікар Вайс доповнив цей ланцюг фармпрепаратом, який поставив після рослини. Стандарти класичної медицини потрібні для лікування екстрених випадків, гострих проявів. Коли ж людина практично живе з хворобою, коригувати її стан потрібно природними, безпечними і ефективними засобами. А ще людині для здоров'я потрібна духовна рівновага. Без цього фізичне тіло не зможе відбудуватися.

ВЗ. Чи допомагає філософія комплементарної медицини йти по життю Вам особисто?

Я пригадую, як ще на початку своєї трудової діяльності, коли я «з ентузіазмом» лікувала своїх дітей від захворювань антибіотиками (тоді «модний напрям»), один з професорів мені сказав, що це злочин. Я засвоїла цей урок матері і лікаря на все життя. Обережне ставлення до людини (як у фізичному, так і в духовному стані) – це аксіома комплементарної медицини. І ще я зрозуміла, що здоров'я, щастя, успіх – це гармонія, яка закладена в природу Творцем. Тож наше життя – це шлях досягнення цієї гармонії, а не її руйнування. Я вдячна долі за те, що маю чудову родину. За учнів, які, вірю, продовжать мою справу. За те, що я обрала професію лікаря. І якби мені довелося знову робити цей вибір, я б його повторила.

8 БЕРЕЗНЯ, У СВЯТО ВЕСНИ І ЖІНОЦТВА, ТЕТЯНА ПЕТРІВНА ГАРНИК ВІДСВЯТКУВАЛА СВІЙ ЮВІЛЕЙ. КОЛЕКТИВ РЕДАКЦІЇ ВІТАЄ НАШОГО ПОСТІЙНОГО АВТОРА, ЕКСПЕРТА, ЧЛЕНА РЕДКОЛЕГІЇ ГАЗЕТИ, ЖУРНАЛУ З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ

(основні сторінки із життя Т. П. Гарник додаються).

Здоров'я Вам, творчої наснаги, весни, що долає осінь, теплих променів щастя, любові і поваги. А ще – довгих років життя, які радуватимуть Вас плідними здобутками і щирістю людських сердець!

